

Nosztalgizálni kétféleképpen lehet: ellenségesen mindennel szemben, ami a jelenhez kapcsolódik – „régén minden jobb volt” –, vagy jólesően, elengedve az összehasonlítgatás szülte negatívumokat, hátradőlve, felszabadultan. Utó-

58 G. Szabó Sarolta

SZÖRP

A VHS-KAZETTÁN

Vass Norbert: *Indiáncseresznye*

bit nyújtja Vass Norbert új kötete, az *Indiáncseresznye*. A könyv szintiszta szórakozás, izgalmas időutazás – a kilencvenes évek gyerekeiről, de nem csak nekik.

A novellák térbe és időbe ágyazott jellemzői-

től a ma olvasójának nehéz eltekinteni, Vass írásai e korszak- és térségjellemzőktől függetlenül is megállják azonban a helyüket. Az ábrázolt gyerekcsapat történetei – barátságok születése, a felnőttek megértésére tett folyamatos és többnyire kudarcba fulladó kísérletek – örökérvényű témákat járnak körül, kortól, helytől függetlenül. A korszakjellemző elemek mégis fontos adalékai a kötetnek, a könyv fontos írói teljesítménye ezek pontos megrajzolása. A részletesen bemutatott tárgyak – VHS-kazetta, walkman, kontrás bicikli, kannás szörp, Mortal Kombat, Guns N' Roses, matricás Turbo rágó – pontos ismerete nélkül sok fontos vonását elveszíti a könyv, a cselekmény, az ábrázolt kapcsolatok finom bemutatása azonban arra enged következtetni, hogy a jövő olvasóinak is szórakoztató olvasmányélmény lesz az *Indiáncseresznye*. „Napok alatt bevágtuk a Zoltival a Liu Kang biciklirúgásának, a Raiden elektrosokkjának meg a Johnny Cage tökön ütésének a kódját. Azt, amikor úgy spárgába megy le. Vittük a kódfüzetet magunkkal mindenhova, és rotringgal vagy szagos tollal másoltuk kitépett füzetlapokra a mozgásokhoz a nyilakat meg a különböző billentyűk jelét.”

Az elbeszélői hang hús-vér kisgyereket tár az olvasó elé. A tíz-tizenkét éves fiú csapongva, sokszor esetlen mondatszerkesztéssel számol be hétköznapi kalandjairól: „Tudtam, hogy nem lehet tavasszal, a tilalom miatt csukát fogni, se sügeret, se süllőt, hogy vissza kell dobni a pontyot, ha kisebb harminc centinél, ha meg nincs huszonöt, akkor meg a compót, meg minden más méretkorlátozást is tudtam, és megtanultam tejfoggal ólmot harapni, de azt a kis tűt, a snecizőt, azt nem tudtam rendesen felkötni a damil végére sose, és amikor nem ment, odavágtam én is, mindent, ahogy a Linc most a paprikát.” Ez teszi nagyon élővé és így rendkívül olvasmányossá a könyvet – mintha élménybeszámolót hallgatnánk. Végig átcseng azonban a szöveg gondos megszerkesztettsége. Egy gyerekelbeszélő megalkotásakor nem könnyű megmaradni azon a vékony sávon, amely az erőltetett, infantilizmusba átcsapó, gyermekinek tulajdonított hang és a hiteles, valós gyerekhangot

sejtető elbeszélésmód között van. Vassnak sikerül: az *Indiáncseresznye* egy kisfiú gondolataiba enged bepillantást, miközben körvonalazódik az őt körülvevő környezet. „Az nem volt viszont mindegy, hogy mit vesz az ember föl szánkózáshoz, mert vagy orkánt kellett húzni, vagy sok-sok réteg ki-nyúlt, játszós ruhát, különben nagyon hamar átázott. A legfontosabb a zokni volt, hogy legyen rajta zsömlés zacskó, meg a csizma.” Az *Indiáncseresznye* tartalmas és élvezetes olvasmányélményt nyújt helyszíntől, korosztálytól függetlenül. Ennek egyszerű az oka: mindenki volt gyerek. Nem vállal magára nehéz szerepet a könyv, a történetek általános témákat járnak körül: iskolai rosszkodás, órák utáni edzés, barátságok születése, a felnőttekkel való alkudozás és értetlen fejkavarás cselekedeteik lát-tán. Az *Indiáncseresznye* nem elemez, nem magyaráz, se korszakot, se múltat, se jövőt.

Vass aprólékos gyűjtőmunkát végzett. Olyan részletekre figyelt, amelyek az újra rátalálás örömét adhatják az olvasónak. Budmil háti-zsák, minyon és kóla az iskolai büfében, iskola utáni trafik, GameBoy, Olympos narancslé, Tupperware, uborkás-vajas kenyér, parizeres *szendő*, LEGO, Balu kapitány, Tini Nindzsák, videotéka – és szörp minden mennyiségben. A kilencvenes évek néhány szóban. A címválasztás szépen csengő furcsasága is jó választás. Aki nem tudja, mi (lyen ízű) az indiáncseresznye, a novellák olvasásakor hamar választ kap – ha az olvasó a szerzővel közel egyidős, akkor pedig hálás lesz, hogy Vass emlékezteti egy régi kedvencre. A tizenöt novellacím közül több szintén a kilencvenes évekbe repít vissza: *Casio*, *Beagle boyok*, *Kontrás*, *Csusza*.

A borítón Szabó Ottó *Robotto Lunch Break Warriors* című sorozatának *Jetpack* (2015) című darabja szerepel, Véssey Endre fotóján. Egy robotot formáló, fém szobor és rajzok – talán egy másik robot vagy egy Tini Nindzsa teknőc sziluettje. A kissé összetett képválasztás is jelzi a kötet rétegzettségét. Látszólag egyszerű, ártatlan történetek ezek, olvasás közben mégis többet kapunk: végtelen humort (*Kontrás*) és olyan múltidé-zést, amitől mégsem leszünk szomorúak. „Befejezte közben a Szegedi anyja a mosogatást, és bekapcsolta a tévét. A Szerencsekerék ment. Neonpiros fil-cel jelölgette a műsorúságban, hogy mit nézne meg jövő héten, és mondta közben, hogy cé mint Cecil.” A kapitalizmus első éveit Magyarországon, a nagybetűs Nyugat csendes beáramlása, a délszláv háború árnyéka – a kilenc-venes évek bizonytalan éveit ezek. Vass novellái ezt a korszakot jelenítik meg gyerek szemüvegen keresztül, egy gyerek éleslátásával. A rendszerváltás utáni évtized eseménydús történései a kötetben mind csak háttérzaj: a Jugoszlávia felé tartó harci repülőgépek vagy a közeli laktanya a gyerekek számára csak érthetlenségükben, rejtélyességükben vannak rövid ideig jelen.

Bravúros megoldása a könyvnek, hogy a rendszerváltás utáni évek meghatározó eseménye, Antall József halálhíre egy *Kacsamesék*-idézeteken keresztül kap szerepet, rögtön mottóként. A Dagobert bácsitól származó mondat a könyv nyitányaként előrebocsátja az olvasónak: a novellákban
60 nem lesz rendszerváltást értelmező, korszakelemző, a felnőtt elbeszélői hangot gyereknyelvibe csomagolt okoskodás és nosztalgikus visszarévedés egy letűnt korba – a narrátor ugyanis kisiskolás, ezt pedig egy pillanatra sem felejtí el a kötet. *Kacsamesék*-idézettel indít, és Chopin *Gyászinduló*jával zár. Egyikhez sem találunk megbízhatófogódzót – töredékességükkel csatlakoznak a gyerekelbeszélő által megrajzolt, s így töredékes világképhez.

Vass Norbert első könyve, a *Hallgat* (AmbrooBook Kiadó, Győr, 2016) zenéről, irodalomról, kiállításokról, művészeti alkotásokról szól. Néhány oldalas, kritika- és esszészerű beszámolók látott, hallott, olvasott élményekről. „A betárcsázós internet és az első fájlmegosztók korában járunk. Másfél órán át vársz egy másfél perces punkszámra, de bízol benne végig, hogy megtérül a türelmed. És igazad lesz. Vagy nem, de azt persze magadnak sem vallod be. Később sem. Egy ideig kinyomtatod még a szövegeket, később hébe-hóba, online nézed csak a nótákhoz, végül a torrentkorszak shuffle módjának köszönhetően nemcsak a lírika válik számodra köddé, de odáig jutsz, hogy fogalmad sincs már, melyik aznap megjelent indie-banda kislemezére vasalod épp az inged.” Hasonló, édes-bús nosztalgiának az *Indiáncseresznyében* nyoma sincs, így lesz hiteles az elbeszélői hang: egy ártatlan, naív gyerekelbeszélő nem lehet borúlátó.

Mit hív majd elő évtizedek múlva a VHS, a kontrás bicikli, a magnókazetta, a *Kacsamesék* és a walkman – rejtély. Mi marad majd ezek ismerete nélkül Zubor Zoli, Forrai Lacika, Baranyai Ferike, Varga Zolti, Bözsöny Zsolti, Szegedi Roli és a többiek kalandjaiból a jövő olvasója számára – csak sejtethető. Ami biztos: Vass Norbert *Indiáncseresznyéje* egy generáció gyerekkorának tűpontos rajza, szépirodalmi emléke. (*FISZ – Apokrif, Bp., 2019*)